

De Wondere Vogelwereld van O.C. Hooymeijer.

Finse Haan

Ghalius oriolus urin L 32 cm

En in zijn gebied redelijk algemene, onmiskenbare verschijning. Echter wel eenvoudig te verwarren met de zo goed als identieke subspecies Zweedse Haan (*Ghalius plata urin*) alsmede Oostelijke Toendra Haan (*Ghalius sov urin*). Alleen voor de zeer ervaren, in langpotige hoenderachtigen gespecialiseerde ornitholoog is het mogelijk deze verschillende subspecies te onderscheiden.

Verenkleed heldergeel met zwarte staart- en vleugelpunten. Zie compacte, donkerblauw uitgevoerde kop met het hoge voorhoofd en de karakteristieke hanenknobbel. Redelijk dunne, naar zwart gaande poten. Felrode snavel met neerwaartse punt. Uitwaaiende rode wangpartijen met in witte vlek gelegen zwarte kraal oogjes.

Habitat: de noordelijke uitgestrekte waterrijke moerassen van Finland. Broedkolonies van vele duizenden Finse Hanen onder andere in Friijikejörpohjä Nasjonalpark, Ulevökkel merre en Pëkke Blatterlägune. Zeer zeldzame wintervreter op onze Waddeneilanden, met uitzondering van Ameland.

Uitgesproken vegetarische hoender, voedt zich meest met waterplanten als fijn eendenblad, groen palestijnkruid, gerafeld pennetje en gewoon modderslijkbloem. Tijdens de lange winterse ijs- en sneeuwperiode schakelt de Finse Haan over op een eenvoudig dieet van toendra-gras en permafrostmossen. Daar dit door de vaak diep bevroren sneeuwkorst zo goed als onbereikbare voedselaanbod weinig tot geen voedselwaarde heeft, kan het lichaamsgewicht met meer dan de helft afnemen en in de meest ernstige geval-

len bij de zwakkere exemplaren tot de dood leiden. Voordeel hiervan is dat de overlevende vogels zorgen voor een zeer gezonde, sterke populatie.

Balts boeiend. De dag voorafgaand aan dit sierlijke 'waterballet', drinkt zowel mannetje als vrouwtje een enorme hoeveelheid water. In een door mannetje gegraven ondiepe kuil staan de beide vogels in 'afwachting' houding, met neerwaartse kop en de stuit omhoog. Licht trillend richt het vrouwtje haar tot een smalle spleet samengeknepen cloaca naar het mannetje en bespuist deze met een zeer krachtige straal rinse, urineachtige vloeistof.

Het mannetje draait als antwoord zijn toegeknepen cloaca naar het vrouwtje toe en besproeit haar op zijn beurt met een vaak nog krachtigere straal. Dit bijzondere schouwspel kan uren aanhouden, totdat de beide vogels in een pootdiepe plas staan en tot op de laatste veer doornat zijn.

De uiteindelijk paring vindt in een enkele seconde midden in de plas plaats, waarbij het mannetje het vrouwtje met de kop onder de natte baltsvloeistof houdt. De gespreide vloeistof is voor de menselijke neus zeer onaangenaam, voor de baltsende Finse Haan echter enorm lustopwekkend.

Roep: alleen tijdens de balts, een zacht, kirrend, klokkend gemekker dat alleen in de directe nabijheid kan worden vernomen.

Volksvogelwijsheid

Herkomst Finland (Ulevökkel): "Hän on yhtä märkä kuin kukko". Vertaling: Hij/zij is zo nat als een haan.

Iedere week beschrijft O.C. Hooymeijer een vogel die aan zijn brein is ontsproten.

Natte balts

Fossielen reportage

Met fossielen van de oudste vinvis en de grootste haai bezit museum Historyland in Hellevoetsluis mooie schatten uit de bodem van de Westerschelde. 'In het buitenland snappen ze niet dat wij dit met hulp van amateurs verzamelen.'

Een ode aan de amateur

tekst en foto's **Rob Buiters**

Het is niet veel mensen gegeven een tentoonstelling te openen waar een 'eigen walvis' aan het

plafond hangt. Paleontoloog in ruste John de Vos heeft die eer wel. Zodra hij door de wijdgeopende muil van een megalodon – een uitgestorven reuzenhaai met een spanwijdte tussen de kaken van meer dan twee meter – als eerste de nieuwe tentoonstelling *Oeroceaan*, in het museum Historyland betreedt, kijkt hij recht in de ogen van de walvis die zijn naam draagt: *Nehalaennia devossi*.

"Dit is een levensecht model van zo'n beetje de oudste vinvis die we kennen", vertelt De Vos. "Dit dier zwom acht miljoen jaar terug in de oceanen. En het mooie is: de fossielen die je ernaast ziet liggen, komen allemaal uit onze eigen Westerschelde!"

Tot zijn pensionering was De Vos als paleontoloog verbonden aan het Leidse natuurhistorisch museum Naturalis. En één keer per jaar was hij ook als expeditieleider aanwezig op de vissersboot van de familie Schot, met het informele genootschap Kor en Bot. "Die vaartochten op de Ooster- en Westerschelde zijn al in 1950 ontstaan", vertelt De Vos. "De opa van de tegenwoordige schipper was ooit met een opgeviste haai-entand naar Leiden gekomen, om te vragen wat dat was. Mijn voorga-

gers waren enorm verbaasd dat hij deze tand zomaar uit de Westerschelde had opgevestigd."

Van het een kwam het ander en sindsdien varen geregeld expedities met een mix van professionals en amateurs op de Ooster- en de Westerschelde. De Vos: "In de Oosterschelde vinden we resten van allerlei tropische dieren, tot aapjes aan toe. Op de Westerschelde vissen we nog dieper, op fossielen van ongeveer acht miljoen jaar oud, zoals deze vinvis."

Jackpot

Eén van de regelmatige vissers op de Schelde is Klaas Post. In het dagelijks leven handelaar in vis, in zo goed als al zijn vrije uren onderzoeker van de resten van fossiele zeezoogdieren. "Ik weet nog goed dat de schedel van deze vinvis omhoogkwam uit het water van de Westerschelde", vertelt hij. "Hij zat natuurlijk helemaal verpakt in modder en versteende resten, maar je kon al heel snel zien dat het een schedel was van een baleinwalvis. Sowieso zijn schedels de jackpot voor fossielenzoekers, maar als je dan in een laag van acht miljoen jaar oud zomaar een baleinwalvis vindt, dan maak je wel even een vreugdedansje in je oliepak, daar op het dek!"

De schedel werd uiteindelijk door Post, samen met de Italiaanse professional Michelangelo Bisconti en de Nederlander Dirk Munsterman van de Universiteit Utrecht, wetenschappelijk beschreven. Als 'geslachtsnaam' vonden de mannen *Nehalaennia* passen, naar de Keltische godin van de zee. De soortnaam werd uiteindelijk dus *devossi*. "Het is uiteraard een eerbetoon aan John",